

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ ОНКОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАННЯХ

DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY REGARDING THE SYSTEM OF TRAINING OF HUMAN RESOURCES FOR PROVISION OF MEDICAL CARE TO PATIENTS WITH CANCER

Встановлено, що наявні проблеми ресурсного забезпечення сфери охорони здоров'я (особливо кадрового), в тому числі і у сфері онкології, продовжують загострюватися в період пандемії COVID-19. Відзначено наявність невідповідності професійної підготовки медичних працівників у сфері онкології та онкогематології міжнародним стандартам. Доведено, що підготовку та підвищення кваліфікації медичних фахівців для закладів охорони здоров'я онкологічного профілю необхідно здійснювати систематично на базі провідних галузевих медичних установ. Проаналізовано проєкт Національної стратегії контролю онкологічних захворювань до 2030 року, в якому визначено забезпечити заклади охорони здоров'я необхідною кількістю високопрофесійних кадрів у сфері охорони здоров'я, що необхідна для надання якісної онкологічної допомоги.

Встановлено, що виникає необхідність в удосконаленні системи підготовки професійних медичних кадрів та керівників з метою покращення якості надання онкологічної допомоги, з урахуванням професійних навичок, компетентностей, рівня попередньої освіти, підвищення кваліфікації, кар'єрного розвитку та ін.

Рекомендовано органам державної виконавчої влади створити належні умови з метою удосконалення системи підготовки фахівців для надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях шляхом розроблення та прийняття відповідних нормативно-правових актів (Концепція, Стратегія тощо).

Встановлено, що з метою підвищення доступності, безпечності та якості надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях необхідно здійснити заходи щодо здійснення підготовки медичних фахівців у відповідності до міжнародних медичних стандартів. Важливим аспектом є удосконалення фахового навчання медичних працівників з метою підвищення їх професіоналізму у сфері паліативної допомоги.

Запропоновано розробити організаційно-функціональну модель удосконалення системи підготовки кадрів для надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях, яка включатиме концептуальні напрями системи підготовки кадрів, визначатиме стратегічні цілі та завдання з реалізації системи підготовки таких фахівців, що передбачає удосконалення комплексного механізму (організаційного, правового, кадрового та освітнього) реалізації системи фахового навчання із залученням інститутів громадянського суспільства (зокрема професійних самоврядних організацій), яка спрямована на

досягнення кінцевої мети – підвищення якості надання онкологічної допомоги, а також покращення її доступності.

Ключові слова: охорона здоров'я, сфера онкології, медичні працівники онкологічного профілю, підготовка кадрів у сфері онкології.

It is established that the existing problems of resource provision in the field of health care (especially human resources), including oncology, continue to worsen during the COVID-19 pandemic. The inconsistency of professional training of medical workers in the field of oncology and oncohematology with international standards was noted.

It has been proven that the training and retraining of medical specialists for oncological health care facilities should be carried out systematically on the basis of leading industry medical institutions. The draft National Strategy for Cancer Control until 2030 is analyzed, which aims to provide health care facilities with the necessary number of highly professional health care professionals needed to provide quality cancer care.

It is established that there is a need to improve the system of training of professional medical staff and managers in order to improve the quality of cancer care, taking into account professional skills, competencies, level of previous education, training, career development, etc.

The state executive authorities are recommended to create appropriate conditions for improving the system of training specialists for the provision of medical care for cancer by developing and adopting relevant regulations (Concepts, strategies, etc.).

It has been established that in order to increase the availability, safety and quality of medical care for patients with cancer, it is necessary to take measures to train medical workers in accordance with international medical standards. An important aspect is to improve the training of health professionals in order to increase their professionalism in the field of palliative care.

It is proposed to develop an organizational and functional model for improving the training system for cancer care, which will include conceptual areas of training, define strategic goals and objectives for training such specialists, including improving the complex mechanism (organizational, legal, educational) implementation of training with the involvement of institutes civil society (including professional self-government organizations), which aims to achieve the ultimate goal – improving the quality of cancer care, as well as improving its accessibility.

Key words: health care, oncology, oncology medical staff, oncology training.

УДК 351/354:351.77
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2022.28.10>

Васюк Н.О.

к. наук з держ. упр., доцент,
доцент кафедри національної економіки
та публічного управління
Київський національний університет
імені Вадима Гетьмана

Дузь О.М.

аспірант кафедри публічної політики
Навчально-науковий інститут публічного
управління та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми у загальному вигляді. Систему охорони здоров'я України характеризують такі показники як нерівномірність кадрового забезпечення, зокрема і у сфері онкології. Слід зазначити, що проблеми ресурсного забезпечення сфери охорони здоров'я (особливо кадрового) продовжують загострюватися в період пандемії COVID-19.

Фахівці визначають наявність невідповідності професійної підготовки медичних працівників у сфері онкології та онкогематології міжнародним стандартам. Також зазначається, що в Україні на сьогодні відсутня резидентура для підготовки медичних фахівців за напрямом «онкологія» та «дитяча онкологія» [1].

Не відповідає сучасним вимогам і рівень підготовки та перепідготовки лікарів, які надають медичну допомогу онкологічним хворим, зокрема урологів, хірургів, гематологів, ендокринологів, сімейних лікарів та ін. Визначено потребу у перегляді та оновленні навчальних програм з онкології та онкогематології у закладах медичної освіти на додипломному та післядипломному рівнях [2].

Удосконалення системи підготовки медичних фахівців у сфері онкології було визначено одним із заходів виконання Загальнодержавної програми боротьби із онкологічними захворюваннями на період до 2016 року [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значущість наукових розвідок щодо формування та реалізації державної (публічної) політики сфери охорони здоров'я в Україні відзначено у наукових працях М. Білінської, Л. Жаліло, В. Князевича, Я. Радиша, І. Рожкової, І. Солоненка, І. Хожило, Т. Юрочко, Н. Ярош та ін.

Особливості реалізації кадрової політики у сфері охорони здоров'я та системи підготовки медичних фахівців, зокрема у сфері онкології, стали об'єктом уваги таких науковців як М. Банчук, М. Білінська, С. Бугайцов, Н. Васюк, Ю. Вороненко, Д. Карамишев, Л. Мельник, В. Москаленко, Т. Савіна та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Потребує додаткового дослідження питання удосконалення механізмів реалізації державної політики щодо системи підготовки кадрів для надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях.

Мета статті – теоретичне обґрунтування та розроблення рекомендацій з удосконалення механізмів реалізації державної політики щодо системи підготовки кадрів для надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до процесу трансформації сфери охорони здо-

ров'я та освіти, які відбуваються на сьогодні в Україні, здійснюється модернізація системи вищої медичної освіти. Тому, в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. зазначено, що «система освіти, зокрема і вища медична освіта, потребує модернізації управління» [4].

Можна погодитися із С.Бугайцовим, що підготовку медичних фахівців для закладів охорони здоров'я онкологічного профілю та підвищення їх кваліфікації необхідно здійснювати систематично на базі провідних профільних медичних установ, зокрема у містах Києві, Одесі та ін. Ключова роль в організації боротьби із злоякісними новоутвореннями належить кафедрам і курсам онкології закладів вищої медичної освіти, які покликані здійснювати первинну підготовку лікарів – онкологів, а також підвищення кваліфікації медичних фахівців та виконувати провідні наукові дослідження з теоретичної і клінічної онкології [5].

Так, наприклад, таку підготовку можна здійснити на базі Національного інституту раку України, одним із стратегічних цілей діяльності якого є «Освіта та поширення знань» шляхом виконання таких завдань як [6]:

- удосконалення системи фахової освіти та підвищення її міжнародного рівня через формування системи підтримки мобільності науковців та аспірантів;
- підвищення фахової компетентності медичних працівників у сфері діагностики, лікування та профілактики онкозахворювань, а також розроблення та затвердження відповідних програм;
- зміцнення потенціалу системи освіти через формування електронних реєстрів та баз навчальних матеріалів та програм, а також розроблення мережі та міжгалузевої взаємодії;
- здійснення просвітницької функції та поширення освітніх знань і навичок серед населення щодо проведення досліджень та інновацій у сфері онкології;
- здійснення модернізації та зміцнення ресурсного забезпечення (науково-технічного та кадрового) з метою удосконалення якості наукових досліджень в онкології;
- розроблення тренінгових програм для здобувачів вищої освіти (аспірантів) з метою надання безперервності та можливості використання передового практичного досвіду, нових сучасних знань та технологій;
- впровадження телемедицини з метою надання консультативної допомоги іншим онкологічним закладам;
- підтримка найвищого рівня кваліфікації медичних працівників через проходження стажування, навчальних програм у провідних

зарубіжних наукових установах та участі у міжнародних науково-комунікативних заходах;

– підвищення належного рівня внутрішньої взаємодії та підтримання добросовісної конкуренції між медичними працівниками шляхом видання спільних наукових публікацій, спільної участі у міжнародних та державних програмах, грантах.

Одним із напрямів реалізації Національної стратегії контролю онкологічних захворювань до 2030 року визначено забезпечити заклади охорони здоров'я необхідною кількістю високопрофесійних кадрів у сфері охорони здоров'я, що необхідна для надання якісної онкологічної допомоги, на основі виконання наступних завдань: «аналіз всіх пов'язаних з онкологією та дитячою онкологією програм спеціалізації/ординатури з метою їх стандартизації відповідно до міжнародних стандартів, зокрема стандартів ЄС; оновлення освітніх програм та навчальних планів з питань профілактики, ранньої діагностики та лікування онкозахворювань, контролю болю та паліативної медичної допомоги в закладах вищої та післядипломної освіти, що здійснюють підготовку здобувачів у сфері охорони здоров'я; запровадження курсів за об'єднаним напрямом «Гематологія-онкологія дитяча» у закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку здобувачів у сфері охорони здоров'я; забезпечення підготовки середнього медичного персоналу для роботи з пацієнтами онкологічного профілю відповідно до міжнародних стандартів; розробка та реалізація акредитованих програм підготовки онкологічних медичних сестер, онкологічних фармацевтів, фізиків для ядерної медицини, техніків / інженерів та радіофармацевтів, а також офіційне визнання цих професій; підвищення якості навчання лікарів, а також фахівців з вищою немедичною освітою (біологів, генетиків, біохіміків, тощо) для підвищення їх професійного рівня; включення до навчальних програм закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку здобувачів у сфері охорони здоров'я практичних курсів з контролю болю, організації та надання паліативної медичної допомоги; забезпечення підготовки медичних працівників для ведення пацієнтів після трансплантації гемопоетичних стовбурових клітин; забезпечення розробки та впровадження навчальних програм для безперервного професійного розвитку для всіх категорій спеціалістів, пов'язаних з онкологією та дитячою онкологією» [1].

Учасники парламентських слухань на тему: «Організація протиракової боротьби в Україні. Проблеми та шляхи їх вирішення», які відбулися у Верховній Раді України 12 лютого 2020 року,

відзначили, що Міністерству охорони здоров'я України необхідно «запровадити резидентуру за напрямами «Онкологія дитяча» та «Онкогематологія дитяча» відповідно до міжнародних стандартів у цій сфері, розробити відповідну програму для підготовки фахівців; забезпечити підвищення рівня професійної підготовки медичних сестер у сфері дитячої онкології та гематології, розробити та запровадити відповідну навчальну програму згідно з глобальними стандартами International Society of Pediatric Oncology (SIOP) для країн, що розвиваються [2].

Також визначили, що Міністерству освіти і науки України спільно з Міністерством охорони здоров'я України, Національною академією наук України та Національною академією медичних наук України необхідно «розробити навчальні програми з навчанням навичкам обробки та обміну цифровою інформацією в сучасних електронних інформаційно-телекомунікаційних системах відповідно до встановлених міжнародних стандартів у цій сфері для вищих медичних навчальних закладів до та післядипломного рівня освіти для підготовки (перепідготовки) фахівців за спеціальностями: «Променева терапія», «Радіологія», «Радіонуклідна діагностика», «Рентгенологія», а також для інших вищих навчальних закладів для підготовки (перепідготовки) фахівців за спеціальностями: «Радіобіологія», «Біофізика», «Медична та біологічна інформатика і кібернетика» тощо» [2].

В контексті вищевикладеного заслуговує на увагу розроблені фахівцями концептуальні основи формування Єдиного освітнього онкологічного простору, ключовою складовою якого є єдина система знань ступеневої підготовки медичних працівників для всіх кафедр онкології закладів вищої медичної освіти України [7].

Отже, питання удосконалення системи підготовки медичних працівників для закладів охорони здоров'я онкологічного профілю в останні роки набули особливої актуальності, що пов'язано з сучасним розвитком сучасних інноваційних технологій в онкологічній діяльності тощо [8].

Положення про післядипломне навчання лікарів (провізорів) встановлює, що з метою «забезпечення високої кваліфікації лікарів (провізорів) проводиться їх безперервне навчання та здійснюється об'єктивний контроль за рівнем їх кваліфікації. Безперервне навчання – це постійне професійне навчання лікарів і провізорів. Головною метою безперервного навчання є підготовка і перепідготовка фахівців, підвищення кваліфікації, удосконалення їх професійної майстерності» [9].

До загальних принципів безперервного навчання лікарів (провізорів) законодавство відносить «планування і організація його за програмно-цільовим принципом; відображення в його змісті розвитку медицини і охорони здоров'я, динаміки науково-технічного прогресу» [9].

Важливим аспектом для ефективної реалізації публічної політики у сфері надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях є підготовка керівних кадрів для закладів охорони здоров'я онкологічного профілю.

Слід зазначити, що з метою оптимізації управління закладами охорони здоров'я, наказом МОЗ України № 1977 від 31.10.2018 «Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я» затверджено зміни щодо кваліфікаційних вимог до керівників закладів охорони здоров'я, зокрема обіймати посаду керівника на конкурсній основі зможуть кандидати із вищою освітою у галузях «Управління та адміністрування», «Право», «Гуманітарні науки» та «Охорона здоров'я» (але за спеціалізацією «Організація і управління охороною здоров'я»). Замість посади головного лікаря з'явилася нова посада – медичний директор. Також цим наказом чітко окреслені повноваження директора та медичного директора закладів охорони здоров'я, зокрема директор медичної установи займається питаннями господарської діяльності, а медичний директор – тільки питаннями медицини [10].

Отже, належний рівень кваліфікації керівних кадрів у сфері онкологічної діяльності, можливо досягнути через здійснення безперервної підготовки фахівців у закладах вищої освіти з метою підвищення їх компетентності.

Враховуючи вищенаведене, необхідно розробити організаційно-функціональну модель удосконалення системи підготовки кадрів для надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях.

Висновки. Виникає необхідність в удосконаленні системи підготовки професійних медичних кадрів та керівників з метою покращення якості надання онкологічної допомоги, з урахуванням професійних навичок, компетентностей, рівня попередньої освіти, підвищення кваліфікації, кар'єрного розвитку та ін.

Органам державної виконавчої влади необхідно створити належні умови з метою удосконалення системи підготовки фахівців для надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях шляхом розроблення та прийняття відповідних нормативно-правових актів (Концепція, Стратегія тощо).

З метою підвищення доступності, безпечності та якості надання медичної допомоги

при онкологічних захворюваннях необхідно здійснити заходи щодо здійснення підготовки медичних фахівців у відповідності до міжнародних медичних стандартів.

Важливим аспектом є удосконалення фахового навчання медичних працівників з метою підвищення їх професіоналізму у сфері паліативної допомоги.

Пропонуємо розробити організаційно-функціональну модель удосконалення системи підготовки кадрів для надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях, яка включатиме концептуальні напрями системи підготовки кадрів, визначатиме стратегічні цілі та завдання з реалізації системи підготовки таких фахівців, що передбачає удосконалення комплексного механізму (організаційного, правового, кадрового та освітнього) реалізації системи фахового навчання із залученням інститутів громадянського суспільства (зокрема професійних самоврядних організацій), яка спрямована на досягнення кінцевої мети – підвищення якості надання онкологічної допомоги, а також покращення її доступності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проект Національної стратегії контролю онкологічних захворювань до 2030 року. URL: <https://moz.gov.ua/article/public-discussions-archive/proekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukraini-pro-zatverdzhennja-nacionalnoi-strategii-kontrolju-onkologichnih-zahvorjuvan-do-2030-roku> (дата звернення 05.01.2022)
2. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Організація протиракової боротьби в Україні. Проблеми та шляхи їх вирішення»: постанова Верховної Ради України від 2 вересня 2020 року № 862-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/862-IX#Text> (дата звернення 05.01.2022)
3. Про затвердження Загальнодержавної програми боротьби: Закон України від 23 грудня 2009 року № 1794-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1794-17#Text> (дата звернення 05.01.2022)
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення 05.01.2022)
5. Бугайцов С. Г. Державне управління системою надання онкологічної допомоги населенню України: генезис і тенденції розвитку (монографія). Київ-Одеса: Друкарський дім, 2007. 352 с.
6. Місія та стратегічні цілі. Національний інститут раку України. URL: <https://unci.org.ua/misiya-ta-strategichni-tsili/> (дата звернення 05.01.2022)
7. Думанський Ю. В., Конькова М. В. Сучасний стан та перспективи викладання онкології в Україні у форматі імплементації «Закону про вищу освіту». *Здоров'я України: Онкологія, гематологія, хіміотерапія*. 2017. URL: <https://health-ua.com/article/31228-suchasnij-stan-ta-perspektivi-vikladannya-onkolog-v-ukran-u-format-mplement> (дата звернення 05.01.2022)

8. Ільницька О. М., Катеринюк В. Ю., Катеринюк О. Г., Хороб Н. Д. Актуальність післядипломної освіти медичних працівників у державних закладах охорони здоров'я України (1 повідомлення). Медична освіта. 2018. № 1. С. 26-29.

9. Про подальше удосконалення системи післядипломної підготовки лікарів (провізорів): Наказ

Міністерства охорони здоров'я України 22.07.1993. № 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0113-93#Text> (дата звернення 05.01.2022)

10. Змінюються кваліфікаційні вимоги до керівників закладів охорони здоров'я. URL: <https://www.legalalliance.com.ua/novini/zminuutsa-kvalifikacijni-vimogi-do-kerivnikiv-zoz/> (дата звернення 05.01.2022).